

UOT 372.8:811.111

A.B.Bünyatova
Sumqayıt Dövlət Universiteti
ayten.bunyatova@sdu.edu.az

XARİCİ DİLİN ÖYRƏNİLMƏSİNDƏ NEYROLİNGVİSTİK FAKTORLAR

<https://doi.org/10.30546/170899876.72.01.2025.0015>

Açar sözlər: *ingilis dili, neyrolinqvistika, ünsiyyət, insan təfəkkürü*

Dil insan ünsiyyəti üçün vacib aspektdir. İngilis dili müasir cəmiyyətə və dünyaya pəncərə kimi mühüm rol oynayır. Danışiq bacarığı ingilis dilinin öyrənilməsinin vacib hissəsidir. Yeni bir dil öyrənildikdə öyrənənlər adətən inamsızlıq, narahatlıq və qorxu ilə üzləşirlər. Psixoloji amillər bir dildə danışmağı öyrənməkdə böyük rol oynayır. Məqalə dil öyrənməyə təsir edən amillərin əhəmiyyətini vurğulamaq məqsədi daşıyır. Neyrolinqvistika insan şüurunun və dillər arasındakı əlaqənin öyrənilməsi ilə məşğul olur. Neyrolinqvistik proqramlaşdırma ünsiyyət və şəxsi inkişafa yanaşmadır. O, həmçinin ikinci dil öyrənmək üçün mükəmməl metod kimi qəbul edilir və tələbələrə öyrənmə prosesində mükəmməlliyə nail olmağa kömək edir.

А.Б.Бунятова

НЕЙРОЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ В ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Ключевые слова: *английский язык, нейролингвистика, общение, человеческое мышление*

Язык является важным аспектом человеческого общения. Английский играет важную роль как окно в современное общество и мир. Навыки разговорной речи являются важной частью изучения английского языка. При изучении нового языка учащиеся обычно испытывают недоверие, тревогу и страх. Психологические факторы играют важную роль в освоении языка. Целью этой статьи является подчеркнуть важность факторов, влияющих на изучение языка. Нейролингвистика занимается изучением взаимосвязи человеческого сознания и языков. Нейролингвистическое программирование – это подход к общению и личностному развитию. Он также считается отличным методом изучения второго языка и помогает студентам добиться совершенства в процессе обучения.

NEUROLINGUISTIC FACTORS IN LEARNING A FOREIGN LANGUAGE

Keywords: *the English language, neurolinguistics, communication, human thinking*

Language is an important aspect of human communication. English plays an important role as a window into modern society and the world. Speaking skills are an important part of learning English. When learning a new language, students typically experience mistrust, anxiety, and fear. Psychological factors play an important role in learning spoken language. The purpose of this article is to highlight the importance of factors influencing language learning. Neurolinguistics deals with the study of human consciousness and the relationship between languages. Neurolinguistic programming is an approach to communication and personal development. It is also considered an excellent method for learning a second language and helps students achieve excellence in their learning process.

Ünsiyyət qarşılıqlı əlaqə yolu ilə düşüncə, hiss və emosiyaların mübadiləsi ilə həyata keçirilir. Dil ünsiyyət platforması rolunu oynayır. O, insanın ən diqqətəlayiq, həm də tərkib xüsusiyyətlərindən biri olub, bir-birinin fikir mübadiləsinə və tədqiqinə kömək edir. Həmçinin dil müxtəlif anlayışlar haqqında fikirlərin aşkarlanması üçün bir yer təmin edir. Dünyada çox sayda dil var. Hər bir dil öz adət-ənənəsini və mədəniyyətini araşdırır və gözəl q28 | P a g e arşılıqlı əlaqə vasitəsilə insanın biliklərini açmağa kömək edir. Dil universal bir şeydir və insan həyatının ən böyük ehtiyaclarından biridir. O, sosial qarşılıqlı əlaqələri formalaşdırır və hər bir insanı unikal edir. Mədəniyyət və cəmiyyət dillə sıx bağlıdır və o, fərdləri və xarici dünyanı birləşdirir və bununla da insanı körpəlikdən çıxarmağa kömək edir. Dilin köməyi ilə uşaqlar dünya sivilizasiyanın əsas elementi olduğu üçün onu daha çox tanıyırlar. İnsan dildən başqa mühitdə inkişaf edə bilməzdi. İnsanı heyvanlardan yalnız dil fərqləndirir [5].

İngilis dili dünyanın ən təsirli dillərindən biri olub, bir çox ölkələrdə birinci dil kimi danışılır və bəzilərində isə ikinci dil hesab olunur. Britaniya, Kanada, Amerika, Avstraliya ingiliscəsi və s. kimi müxtəlif formaları var. Bütün bunlar danışmaq tərzində fərqləndiyini bildirən dialektlərdir. Azərbaycanda ingilis dilindən yalnız xarici dünya ilə əlaqə yaratmaq üçün deyil, həm də dövlətlərarası və dövlətdaxili ünsiyyət üçün istifadə olunur. İngilis dili təhsil, hüquq və maliyyə sahələrində həyatı əhəmiyyət kəsb edir. İngilis dili bütün dünyada yayılmışdır və təhsil üçün əsasdır. Məşhurluğuna görə ingilis dili Azərbaycanda tədris nümunəsi olan ikinci dil kimi istifadə olunur. İnkişaf və tərəqqi ilə əlaqədar olaraq ingilis dilini effektiv öyrətmək üçün müxtəlif tədris üsulları daxil edilmişdir. İngilis dilinin tədrisində zaman-

zaman bir çox dəyişikliklər olur və dil bacarıqlarının inkişafı üçün öyrədilir. Qədim dövrlərdə o, qara lövhələr, audiolentlər və s. vasitəsilə öyrədilirdi. Texnologiyanın inkişafından sonra həm öyrənənlərə, həm də müəllimlərə əlçatan olan bir neçə proqram həyata keçirilir.

Azərbaycanda ingilis dilinin tədrisini çətinləşdirən bir çox səbəb var. Səbəblər qeyri-müəyyən tədris planı, köhnəlmiş metodologiyalardan tutmuş yanlış qiymətləndirmə modelinə qədər sistemli səhvlərdir. Həmçinin sinif otağının böyüklüyü, ekspert dil müəllimlərinin çatışmazlığı və s. kimi praktiki çətinliklər var. Bütün bu səbəblər arasında öyrənənlər yeni dil öyrənmək üçün psixoloji çətinliklərlə üzləşirlər. Bunlar, xüsusən də fərdi dil öyrənənlər arasında fərqlərə səbəb olur. Fərdi öyrənənlərə təsir edən amillər motivasiya, münasibət, qabiliyyət, yaş və şəxsiyyətdir. Narahatlıq və zəif motivasiya şagirdlərin dil bacarıqlarını öyrənməsinə və mənimsəməsinə mane olur. Neyrolinqvistik proqramlaşdırma bu problemləri həll etməyə kömək edə bilər.

Psixoloji aspektlər öyrənməni müxtəlif yollarla formalaşdıran, ruhlandıran və təşviq edən amillərdir. Dil bacarığı zehni proses tərəfindən dərinlən idarə olunur. Psixoloji amillər həm müsbət, həm də mənfi təsirləri ifadə edir. Bəzi psixoloji amillər özünə inamın olmaması, özgüvənsizlik, narahatlıq, dil stressi, səhv etmək qorxusu və s. Tələbənin şifahi fəaliyyətinə, eləcə də öyrəndiklərini ifadə etmək qabiliyyətinə təsir edən narahatlıqdır. Şagirdlərin danışmağa həvəsi olduqda, onların özünə inamı yüksək olur, narahat olmur və şifahi performansları daha yaxşı görünür. Digər tərəfdən, narahat, özgüvəni və motivasiyası olmayan tələbələr öyrənmə nailiyyətlərində bir çox çətinliklərlə üzləşirlər. Bu amillər ikinci dili öyrənmək və danışmaqda mühüm rol oynayır. Bu, tələbələrin şifahi fəaliyyətinə təsir edən ən böyük maneə ola bilər. Tələbələrdə bütün bu amillərə görə danışmaq qorxusu yaranır və onlar əsasən susmağa üstünlük verirlər. Affektiv sahə öyrənmədə mühüm elementdir, çünki o, müvəffəqiyyət və ya uğursuzluğun səbəblərindən biri ola bilər. Belə ki, hisslər tələbələrin münasibətini formalaşdırır və onları dəyişir [3].

Dil öyrənmə tələbələrin intellektual, emosional və fiziki inkişafının bir hissəsi olub cəmiyyətin mürəkkəb mühitində baş verir. Tələbələr rəvanlığı və dəqiqliyi asanlıqla uyğunlaşdırma bilmir ki, bu da dil arasında psixoloji sərhədlərin yaranmasına səbəb ola bilər. Psixoloji amillər tələbənin dinləmə təlimatına hazır olmaq və sadıqlıq əldə etməsində mühüm rol oynayır. Bu, ingilis dilini öyrənənlərin əksəriyyətinin qarşılaşdığı ümumi problemdir və onlar səhv etmək qorxusundan sinifdə səssiz qalırlar. Belə tələbələr öz səhvlərini öyrənmənin təbii hissəsi kimi deyil, onların reputasiyası və ləyaqətinə təhlükə kimi qiymətləndirirlər. Tələbələrdə narahatlıq yaradan bir sıra səbəblərə baxaq: başqalarının qarşısında axmaq görünmək; müəllimlərdən mənfi qiymət almaq; fikirlərini ifadə etmək qorxusu;

həmyaşıdlarının mənfi şərtləri; daha əvvəl yaşadıkları sinif atmosferi; özlərinə inamsızlıq; həyəcədən yaranan utancaqlıq; həmyaşıdlarının gülüşündən qorxmaq; öyrənmə vəziyyətini uyğunlaşdırma bilməmək; ingilis dilində danışmaq qabiliyyətinin aşağı olması; stressli vəziyyət; tədris proqramında bilik çatışmazlığı; motivasiyasız tədris və darıxdırıcı sinif otaqları; sağlam öyrənmə üçün xoş atmosferin olmaması [7].

Neyrolinqvistik proqramlaşdırma (NLP) texnikası ikinci dil öyrətmək üçün ən yaxşı üsuldur. Psixoloji amillər öyrənməyə müsbət və ya mənfi təsir göstərir, dil öyrənməkdə mühüm rol oynayır. Neyrolinqvistik tədqiqat bu psixoloji aspektlər altına düşür. Bu, beyin, dil və davranış arasındakı əlaqənin öyrənilməsi, zehni proses və dilin işləməsi ilə əlaqəli əməkdaşlığın yeni bir tədqiqatıdır. NLP şəxsiyyətlərarası ünsiyyəti yaxşılaşdırmağa kömək edir və öyrənməyi asanlaşdırır. Bu, daha çox düşüncə prosesi və düşüncənin başqalarının davranışına təsiri ilə əlaqədardır. NLP daxili və xarici ünsiyyət qurmağı öyrədir. NLP-nin əsas mövzusu əla davranış təşkil etməkdir. Neyrolinqvistik Proqramlaşdırma 1970-ci ildə Riçard Bandler və Con Qrinder tərəfindən yaradılmışdır [1]. Hər ikisi NLP yanaşması ilə ünsiyyət və şəxsi inkişaf üsulunu təklif etmişlər. Təhsil, marketinq, idarəetmə, məsləhət, tibbi, hüquq, satış və təlim sahələrində istifadə olunur. Bu, insanın özünü inkişaf etdirməsi ilə məşğul olan psixologiya sistemidir və öyrənenlərə yeni dillə bağlı qorxu, inamsızlıq və narahatlığı aradan qaldırmağa kömək edir.

Neyrolinqvistik Proqramlaşdırma (NLP) 1970-ci illərdə Bandler və Grinder tərəfindən fərdi inkişaf yanaşması kimi ortaya çıxdı. Richard Bandler alim, Grinder isə dilçi idi və onlar psixi prosesləri təhlil etmək niyyətində idilər. Onlar qeyd etdilər ki, bir insan qorxulu və ya həlledici anı həqiqi şəkildə xatırladıqda, fərd üçün çətin və əlverişsiz olan məqam insanın özünün müsbət münasibəti ilə düzəldilə bilər. Buna görə də Bandler vəziyyət və ya başqa bir şey haqqında düşüncə tərzinin bütün fərqlilikləri yaratdığı fikrini ortaya qoyur. Bu tapıntı fərdin mükəmməlliyi, davranış və inanclarının transformasiyası üçün əsas rol oynayan neyrolinqvistik proqramlaşdırma tərəfindən adlandırıldı. Daha sonra onlar nevrologiya və dilçilik arasındakı əlaqəni və bu əlaqənin insanın ağılı, bədənini və davranışını proqramlaşdırmaq üçün necə istifadə oluna biləcəyini təsvir etməkdə israr etdilər. Təsisçilərin fikrincə, neyrolinqvistik proqramlaşdırma öz inancı və universal potensialı əsasında yaranmışdır. NLP insanlara beyin proseslərini proqramlaşdırmağı istiqamətləndirərək kömək edir [4]. Bu proqramda hipnozdan istifadə edilərək fərdləri təkmilləşdirmək və dəyişdirmək üçün müxtəlif ünsiyyət nümunələri təklif edilir. Neyrolinqvistik proqramlaşdırma şifahi və şifahi olmayan ünsiyyətin insan beyninə necə təsir etdiyini tanımaq üçün məqsədyönlü şəkildə hazırlanmışdır. Bu, NLP-nin yalnız başqaları ilə ünsiyyət qurmaq üçün daha yaxşı bir fürsət olduğunu iddia etmir, həm də

insan beyninin funksiyalarını necə idarə etməyi öyrədir. Bu proqram psixoloji cəhətdən özünü proqramlaşdırma kimi məşhur olmuşdur.

Neyrolinqvistik proqramlaşdırma tərəqqi yönümlü bir yanaşmadır. O, öyrənmə standartlarını şəxsi dəyişiklik və inkişaf üçün açar kimi göstərir. İnanılır ki, insanlar təbiətə yaradıcıdırlar və dəyişməyə qadirdirlər. Bu proqram insanların imkanlarına uyğun olaraq konstruktiv mövqeyə uyğunlaşır və dünyanı təmsil edir. NLP-də təcrübədən daha çox strukturu anlamağa böyük diqqət yetirilir. O, insanların şüurunun qurulması ilə dərinlən maraqlanır və eyni zamanda insanların öz təcrübələrini idrak prosesi və öz müqəddəratını təyin etmə yolu ilə dizayn etmələrini nəzərdə tutur. NLP ətrafdakıların və fərdlərin qarşılıqlı əlaqəsi ilə bağlı insan xarakterindən və davranışından asılıdır. Qarşılıqlı təsirlər bioloji və refleksiv şəkildə insanların müxtəlif xarakterlərini göstərir. Bu cür reaksiyalar qaçılmazdır və dindirmə zamanı vacibdir. Bu, həqiqi qarşılıqlı əlaqə vasitəsilə həqiqi şəxsiyyəti çıxarmağa kömək edir.

Neyrolinqvistik proqramlaşdırma həyatdakı zehni çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün bacarıqlar, strategiyalar və texnikalar təklif edir, şəxsi öyrənməni inkişaf etdirməyə kömək edir, Dil və insan beyni arasındakı əlaqəni öyrənir. Bu yeni forma dilçiliyin inkişafı ilə əlaqədar baş verir və psixolinqvistikadan bir yol tapır. Dil sahəsi əsasən beyinlə bağlıdır. NLP-nin effektivliyi üçün bir neçə texnika və yanaşma tətbiq olunur. Neyrolinqvistik proqramlaşdırma əsasən insanın özünü dərk etməsinə kömək edir. O, həmçinin başqalarının daha yaxşı başa düşməsinə kömək edir və başqaları ilə ünsiyyəti təşviq edir. NLP əslində nəzəriyyədən daha çox modeldir. O, insanları ağılın fəaliyyətini həyata keçirməyə ruhlandırır və zehni əldə edilməli olan xüsusi hədəfə uyğun hazırlayır. Buna nail olmaq üçün çoxlu konseptual düşüncələr və üsullar daxildir. Bunlar modelləşdirmə, yansıtma, meta model və milton modeli NLP-də müəyyən anlayışlardır. Bu anlayışlara əlavə olaraq, NLP təcrübələrini təşviq edən bir çox texnika var [2]. Neyrolinqvistik proqramlaşdırma üsulları dünya təcrübəsini dəyişdirməkdə çox fəaldır və bütün həyatı dəyişdirməyə kömək edir. Onun mühüm formaları lövbərləmə və yenidən çərçivələmədir. Lövbərləmə texnikası yaddaşı xatırlamaqla baş verir, İsveç texnikası mənfi stimulu aradan qaldırmağa kömək edir, yenidən çərçivələmə texnikası isə fərdi qavrayış kimi ünsiyyətin dalğalanan elementindən bəhs edir. Reallığın təsiri ilə bəzi xüsusi NLP texnikaları var. Bu üsulların köməyi ilə öyrənənlər daxili öyrənmə proseslərini inkişaf etdirirlər. Vizuallaşdırma davranışda kəskin dəyişiklikləri tapmağa kömək edən əsas neyrolinqvistik proqramlardan biridir. Bu, zehni və bədəni sakitləşdirərək narahatlığı tənzimləmək və panik atakları idarə etmək üçün güclü bir texnikadır. Ümumiyyətlə, vizuallaşdırma şüurda baş verən və təmsil sistemini qəsdən aktivləşdirən çevrilmə deməkdir. Xatirələrdən,

fantaziyalardan və ya hər ikisinin birləşməsindən istifadə edərək ən yaxşısını ortaya çıxarır. İnsanlarla ünsiyyət qurmaq NLP-də ən vacib və əlçatan strategiyalardan biridir. Güclü ünsiyyət üçün əlaqə qurmaq lazımdır. NLP üz, duruş və bədən jestlərini əks etdirmək kimi texnikaları idarə edir. Bu üsullardan istifadə edən müəllimlər bu texnika vasitəsilə ünsiyyətdə nəzərəcərpacaq inkişafa nail olurlar. Müəllimlərin tələbə ilə yaxşı münasibət qurması vacibdir, çünki bu, müsbət öyrənmə mühiti yarada bilər. Bu, tələbələrin öyrənmə fonunu rahatlaşdırır və effektiv ünsiyyət baş verir. Müəllimlə yaxşı münasibət öyrənənlərin narahatlığını azaldır və ikinci dilin öyrənilməsində aparıcı problemi azaltmağa kömək edir. Ünsiyyət insanları bir-birinə bağlayan vasitə kimi başa düşülə bilər. NLP yaxşı ünsiyyəti uyğunlaşdıraraq, dil istifadəsini dəyişdirərək təkmilləşdirməyə və inkişaf etdirməyə kömək edən bir bacarıq olduğunu təhlil edir.

Modelləşdirmə neyrolinqvistik konsepsiya ilk dəfə Bandler və Grinder tərəfindən uğurlu insanların dilini və davranış formasını öyrənməklə irəli sürülmüşdür. Onlar uğur əldə etmək üçün qalib insanların dil, strategiya və davranış modelindən nümunə götürmək üçün NLP praktikalərini təşviq edirlər. Onlar qəti şəkildə inanırlar ki, bir insanı nümunə kimi saxlamaqla, nəticədə praktikantın parlaq olmasına kömək edəcək. Modelləşdirmə ikinci dil öyrənənlər üçün effektiv vasitədir. O, güzgü və ya özünə güvənən ingilis dilində danışan modeli kimi çıxış edə bilər və öyrənənlər öyrənmək və ya danışmaq üçün özlərinə inamlı olurlar. Bu dil bacarıqlarında inkişafa nail olmaq üçün pragmatik bir yanaşmadır. Bu, tələbələrin inamını və motivasiya səviyyəsini artırmağa kömək edir. Meta-model ümumiləşdirmə, silinmə və təhrif kimi natiqin dünya modelinin həddərlərinə etiraz etmək üçün nəzərdə tutulan sualların və ya dil formasının məcmusudur. NLP meta-modeli şifahi modelləşdirməyə əsaslanır və göstəricilərin inanclarını və düşüncə məhdudiyyətlərini aşkar etmək üçün asanlıqla təklif olunur. Meta-modeldə tərtib edilmiş suallar dil nümunəsinə aydınlıq gətirir və öyrənmədə gizli məhdudlaşdırıcı elementləri ortaya çıxarır. O, həmçinin problemlərin təfərrüatlarını və onun zəruriliyini izah etməyə kömək edir. Lövbərləmə texnikası söhbət təyin etməzdən əvvəl vəziyyəti müsbət bir ruh və ya emosiya çərçivəsinə çevirmək üçün zehni məşq etməyə kömək edən mühüm NLP texnikasıdır. Bu, bəzi xarici amillər və daxili reaksiya ilə əlaqəli bir prosesdir və vəziyyətlər üzərində dərhal hərəkət edir.

İnsan davranışı və duyğuları müxtəlif vəziyyətlərdə asanlıqla təhrik edilir. Beləliklə, lövbərləmə texnikası emosiyaları müsbət və ya rahatlaşdırıcı şəkildə xatırlamağa kömək edir. Bu “lövbərlər” təcrübəçilərə fikri məcburi vəziyyətə dəyişməyə kömək edir. “Lövbərlər” ümumiyyətlə jestlər, bədən hərəkətləri və ya sözlərdir. Tərəddüdlü, həyəcanlı və ya əsəbi olan bir dil öyrənən bu lövbərlərdən istifadə etməklə asanlıqla rahat, inamlı bir ruh halına

gələ bilər. Bu, ikinci dil öyrənənlər üçün güclü və faydalı bir texnikadır. Yenidən çərçivələmə ən təsirli NLP texnikalarından biridir. Bu, şüurları dəyişdirərək fərqli kontekst və ya çərçivə əlavə etməklə ünsiyyətin mənasını dəyişdirmək deməkdir. Məna ideyasının dəyişməsi istifadəçinin baxış bucağından asılıdır. Mənalara dəyişdirilməsi insanların davranış reaksiyalarının dəyişməsinə yol açır. Bu, öyrənənlərə öyrənmə qüsurlarını yenidən formalaşdırmağa kömək edir. İsveç modeli vizuallaşdırma ilə yerləşdirilən və təcrübəçilərə müsbət emosiyaları mənfi vəziyyətlə əlaqələndirməyə kömək edən neyrolinqvistik proqramlaşdırma texnikasıdır. Bu nümunədən istifadə etməklə NLP təcrübəçiləri narahatlıq, əsəbilik və qorxu kimi emosiyaları müsbətə çevirə bilərlər. Praktiki olaraq beynə mənfi emosiyaları müsbət yöndə dəyişdirməyi əmr etmək üçün həyata keçirilir, beyni və davranışı eyni yola yönəltməyə kömək edir. Əsasən, ingilis dilini öyrənənlər dil haqqında narahat olduqları üçün danışanda həyəcanlı olurlar. Bu texnika öyrənənlərə öz narahatlıqlarını, qorxularını inam və özgüvən kimi müsbət emosiyalarla əvəz etməyə kömək edir [6].

“Gələcəyə çıxır” vizualizasiyaya əsaslanan texnikadır. Bu, gələcəkdə baş verəcək bir şeyin monitorinqi və ya görüntüsüdür. Vizuallaşdırma vasitəsilə gələcək vəziyyəti müsbət şəkildə yaşamağa kömək edir. Vizuallaşdırılmış təcrübə gələcək vəziyyət üçün bir model kimi kömək edir. Tələb olunan effekti ortaya çıxarsa, nəzəriyyə işləyəcək. Bu, həmçinin təcrübəçilərə ona təsir edən və mənfi vəziyyətə səbəb olan hər hansı digər sahələri tanımağa kömək edir. Ağıl vizuallaşdırmanı reallıq kimi qəbul edir və vəziyyətlərdə dəyişikliklər gətirir. Bu texnika fərdin emosional və zehni vəziyyətini aktiv şəkildə idarə edir. Bu, tam bir neyrolinqvistik şüur vəziyyətini meydana gətirən zehnin və bədən fiziologiyasının birləşməsidir. Əksətmə metodu başqasının şəxsiyyətinin davranışını həssas, xoş bir şəkildə işarə və bədən hərəkətləri, məsələn, rəftar, üz görünüşü, əl işarələri və s. vasitəsilə köçürmək məqsədi daşıyır. Müəllimlər həmişə tələbənin məlumatı qavramasını başa düşdüklerini ifadə etmək üçün başlarını yüngülcə tərpətməklə göz təması qurmağa çalışırlar. Sınıfdə əsas məsələ odur ki, müəllimlər tələbələrin nöqtəyi-nəzərini nəzərə almalıdırlar. Bu nöqtəyi-nəzərdən müəllimlər tələbənin dərstdə diqqətli olması üçün müsbət enerji əldə etməli və yeni şəxsiyyətə yiyələnmək üçün onların üzərində işləməlidirlər. Effektiv məşq tələbəni öz öyrənmə prosesində güzgü rolunu oynamağa təşviq edir. Məsələn, əgər tələbə nəyisə öyrənməkdə maraqlı deyilsə, müəllim ona təklif edə bilər, öyrənmənin çətinliyindən danışa bilər və tələbələrin zövqlü şəkildə öyrənməsinə şərait yarada bilər. Bu əksətdirmə texnikası vasitəsilə, ehtimal ki, tələbə üçün xoşagəlməz görünən hər hansı bir öyrənmə növü həvəsləndirici və müsbət atmosfərə çevrilə bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. *Gardner R.C.* Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation. London: Edward Arnold, 1985, 216 p.
2. *Littlewood W.* Communicative Language Teaching. CUP, 1994, 132 p.
3. *Metcalfe D. and Damaris N.* Neurolinguistic Programming. CUP, 2008, 196 p.
4. *Millrood R.* The Use of NLP in Teachers Classroom Discourse // *ELT Journal*, April 2010, vol. 1, no. 3, pp.27-37
5. Oxford University Press. *Language Learning Styles and Strategies. Teaching English as a Second Language*, 2018, 155 p.
6. *Speilberg C.D.* Manual for the State Trait Anxiety. CUP, 1983, 224 p.
7. *Vedhapriya D.M.* Neurolinguistic Programming and ELT // *Research Journal of English Language and Literature*, 2017, Vol.5, issue 3, India, A Peer Reviewed (Refereed) International Journal, pp.207-209

Redaksiyaya daxil olub 10.03.2025